

prodigia (gebeurtenissen met een bijzondere betekenis) verspreidden het nieuws razend snel en verschafte ook onmiddellijk een interpretatie.⁶² Vaak ging het om reële gebeurtenissen, soms ook om legendarische of verzonnen voorbeelden met een morele boodschap. Ze konden aan de groeiende teratologische literatuur worden ontleend, zoals aan de geleerde *summa's* van zestiende-eeuwse medici als Ambroise Paré.⁶³

Monsters vormen een fascinerend thema en de literatuur daarover is dan ook even omvangrijk als fantasierijk. Rijp en groen verdringen elkaar op de horrormarkt, in de geschiedenis zo goed als in de actualiteit. Al vanaf de pamfletten van Sebastian Brant (1458-1521) met Dürers sprekende prent van een misvormd geboren zeug (1496) –een soort Siamees tweelingvarken met één hoofd maar twee tongen en vier oren, en twee extra poten op de rug– en van Jacob Locher van een menselijke Siamese tweeling (1499), behoort het *monstrum* tot het vaste repertoire van het populaire drukwerk.⁶⁴ *Monstra* waren voor de zestiende-eeuwse geheimenissevolle manifestaties van goddelijke kracht die kwade tijden en soms zelfs betovering voorspelden. Ze riepen angst op omdat de grens tussen mens en dier erdoor vervaagde en de relatie tussen natuur en bovennatuur erdoor verstoord werd. Eerst later in de zeventiende eeuw brak breed het inzicht door dat het om natuurlijke, medische probleemgevallen moest gaan.⁶⁵

De opeenhoping van verhalen, prenten en pamfletten over monsterlijke geboorten op precieze tijdstippen in de zestiende en zeventiende eeuw is geen toeval. Recent onderzoek heeft aangetoond dat wonderlijke en

monsterlijke geboorten gezien werden als tekenen van Gods onbehagen met de mens. Ze kregen daardoor een voorspellende betekenis: het disfunctioneren van de menselijke natuur voorspelde groter onheil in natuur of samenleving door toedoen van de vertoornde God –hetzij op korte termijn, hetzij als voorbode van het eind der tijden. De vorm van het monster werd vaak symbolisch gedeut. Ze kon iets zeggen over de aard van de zonden of van de straf die zou komen. Tegelijk werd daar de morele boodschap aan verbonden dat de mensen zich moesten bekeren tot een voorbeeldig christelijk leven.⁶⁶

Wondergeboorten in Nederland

In Nederland kregen wondergeboorten minder aandacht van de drukpers dan in de grote landen om ons heen. De gevallen die de openbaarheid hebben gehaald spelen zich alle in de twee decennia rond 1600 af. Op 8 maart 1592 werd in het Friese Joure een kind geboren waarvan het hoofd in de borst was gegroeid, de ogen op de plaats van het hart stonden en de rechterhand geheel misvormd was; het droeg lang haar in vlechten en had van voren het geslacht van een jongetje, van achteren dat van een meisje.⁶⁷ Onmiddellijk na de geboorte riep het kind driemaal 'O Vader mijn, Ick moet u nu een Exempel zijn', waarna het stierf. Op bevel van de magistraat werd het lijk drie dagen ten toon gesteld, 'tot eenen spiegel voor alle lieden [*lieden*]'. Spiegel van wat? De tekst van het straatlied dat bij die gelegenheid werd gecomponeerd verwijst naar een afbeelding die er op de planodruk boven werd geplaatst en zegt het overduidelijk: God is op ons vertoornd wegens onze hoogmoed en de luxe